

Türkiye'deki Yavaş Şehirlerin Sürdürülebilir Turizm Coğrafyası Açısından Değerlendirilmesi

Evaluation of sustainable tourism geography of slow cities in Turkey

Abdurrahman Dinç*¹

¹Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Konya

Öz: "Yavaş şehir" son yıllarda literatüre giren ve ciddi kabul gören kavramlardan birisi olmuştur. Hızlı yaşadığını sanan insanoğlu kendini, doğayı kısaca dünyamızı hızla kirletmekte ve beraberinde pek çok sorunun ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Daha ilginç olanı ise bu sorunları doğuran ya da doğmasına yol açan insanoğlu bu kez bu ortaya çıkan sorunlara karşı yeni çözümler öneriler getirmeye çalışmakta yeni arayışlara girmektedir. "Fast food" kültürüne karşı bir savaş olarak ortaya çıkan "Citta Slow" felsefesi 1990'lardan itibaren kabul görmüş benimsenmiştir. Bu süreçte Dünya'nın ve Türkiye'nin pek çok yerinde yavaş şehir hareketi kriterlerine uygun merkezler oluşturulmaya veya o kriterlere uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Günümüzde 30 ülkede 208 üyeye ulaşan sakin şehir hareketi, ülkemizde 14'e ulaşmış durumdadır. Bazı kaynaklarda Yavaş şehir bazılarında sakin şehir olarak adlandırılan bu hareketinin en önemli hedeflerinden biri yaşanabilir şehirler yaratarak, buradaki yaşam kalitesini artırmaktır. Özellikle yerel ölçekte sosyal ekonomik ve kültürel açıdan sürdürülebilirliği sağlamaktır. Bu çalışmanın amacı ise, yavaş şehir kavramı ile coğrafya arasındaki bağı farklı yönleriyle irdelemek, turizmle ilişkilendirmektir. Diğer bir ifadeyle tüm bu süreçte turizm coğrafyasının etkisini sürdürülebilirlik kavramıyla bağlantılı ortaya koyabilmektir.

Anahtar Kelimeler: Yavaş şehir, Turizm coğrafyası, Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir turizm.

Abstract: "Slow city" has been one of the concepts that entered the literature in recent years and has been accepted seriously. Man, who thinks that he lives fast, quickly pollutes the world for nature and leads to many problems. What is more interesting is that human beings, who have led to the birth of these problems, are now seeking new quests to try new solutions to these emerging problems. The philosophy of "Citta Slow" which emerged as a war against "fast food" culturism has been accepted since 1990s. In this process, many parts of the world and Turkey's slow city movement to create appropriate centers that have been tried to be tailored to the criteria or criteria. The calm city movement, which reaches 208 members in 30 countries today, has reached 14 in our country. One of the most important goals of this movement, which is called as calm city in some sources of Slow city, is to increase living quality by creating livable cities. It is to ensure sustainability in social, economic and cultural aspects, especially at the local level. The purpose of this study is to examine the connection between the concept of slow city and geography with different directions and to relate it with tourism. In other words, it is in this process that the effect of tourism geography can be related to the concept of sustainability.

Keywords: Slow city, Tourism geography, Sustainability, Sustainable tourism

1. Giriş

Günümüzde teknolojinin ve ulaşımın hızla gelişmesi, insanların aşırı tüketim alışkanlığı ile doğa bozulmakta, bitki ve hayvan türleri yok olmakta, dünya tek bir kültür hâkimiyeti altına girmektedir. Bunun sonucunda betonarme yapılaşma artmakta, ekosistemler bozulmaya ve yok olmaya maruz kalmaktadır. Bütün

* İletişim yazarı: Abdurrahman Dinç, eposta: a.dinc@konya.edu.tr

bu gelişmeler sonucu, insanların kendilerine has kültürlerini korumaları ihtiyacını ve hükümetlerin ise doğa ve canlı türlerini sahip çıkması gerekliliğini doğurmaktadır. Günümüzde ise bu koruma gereksinimi farklı isimlerle karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramların başında küreselleşmeye karşı bir eylem olarak ortaya çıkan ve her geçen gün daha yaygın olarak kullanılan yavaş (sakin) şehir kavramıdır. Yavaş şehir; gerek kırsal kalkınma, gerekse ekoturizm ve sürdürülebilirlik kavramları içerisinde yürütülmesi gereken bir kavram olarak her geçen gün önemini artırmaktadır.

1.1. Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik, belirli bir ekosistemin ya da sistemin, aksatmadan, bozmadan, aşırı kullanmadan ve temel kaynaklarına aşırı yüklenmeden yaşamını sürdürülebilme yetkinliği olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir turizm ise; turizmin doğal çevreye, yerel kültürel değerlere ve ekonomiye yapabileceği olumlu ve olumsuz etkilerle ilgili bilinci artırmayı ve turizm destinasyonunun yaşam kalitesini artırmayı, müşterilere yüksek kalitede hizmetler sunarak onların tatminini artırmayı amaç edinen bir anlayış olarak farklı bilim insanları tarafından ifade edilmiştir (Gilman, 1992 ve Muscoe, 1995).

Sürdürülebilir turizm konusunda çok sayıda çalışma literatürde mevcuttur. Kaynakların sınırlı olması, bazılarının yenilememesi, yenilenebilir kaynakların ise kendini yenileme özelliklerini yitirmeden korunması son derece önemlidir. İnsanın etkileşim içinde bulunduğu yada bulunmadığı çevrenin bozulmadan veya değiştirilmeden korunarak, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin idame ettirildiği ve aynı zamanda tüm kaynakların ziyaret edilen bölgedeki insanların ve turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını doyuracak şekilde ve gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçimde yönetildiği bir kalkınma şeklidir.

Uluslararası Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) tarafından 1980 yılında yayınlanan Dünya Korumacılığı Stratejisi, 1987'deki Brundtland Raporu, dönemin strateji ve ilke bütünlüğünü oluşturan örgütlü baskı grubu eylemleridir. Bu ve diğer örgütler sürdürülebilirlik için;

- ✓ Bütüncül planlama ve strateji geliştirme
- ✓ Temel ekolojik süreçleri koruma
- ✓ İnsan mirasını ve bio farklılığı koruma
- ✓ Verimliliğin uzun bir döneme yayılmasına ve gelecek kuşaklara ulaşmasına izin veren büyüme modelleri
- ✓ Ekonomik büyüme ile doğal kaynaklar arasında denge
- ✓ Ülkelerarası hakça oluş ile imkanlar arasında denge, gibi ilkeler belirlemişlerdir.

1.2. Sürdürülebilir Turizm

İnsanın etkileşim içinde bulunduğu ya da bulunmadığı çevrenin bozulmadan veya değiştirilmeden korunarak, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin idame ettirildiği ve aynı zamanda tüm kaynakların ziyaret edilen bölgedeki insanların ve turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını doyuracak şekilde ve gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçimde yönetildiği bir kalkınma şeklidir (Sezgin ve Dinç, 2011).

1.3. Sürdürülebilir Turizm Coğrafyası

Bilindiği gibi bir bölgenin coğrafi özellikleri ile turizm faaliyetleri arasında çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Öyle ki bir bölgenin yer şekilleri, iklim özellikleri, hidrografik özellikleri, endemik bitki türlerine kadar pek çok coğrafi etken turizmi şekillendirmektedir. Örneğin; Akdeniz havzasında bulunan

ülkemiz yaz aylarında maruz kaldığı yüksek basınç sayesinde yağış alamamakta bu da deniz turizmine olumlu etki yapmaktadır. Yine ülkemizin genel olarak yüksek ve dağlık olması buna bağlı olarak kar yağışlı gün sayısının fazla, karın yerde kalma süresinin uzun ve karın kalitesi gibi etkenler kış turizmini olumlu etkilemektedir. Bunların yanısıra ülkemizin endemik türler bakımından Avrupa kıtasının tamamından daha çok endemik türe sahip olması botanik turizmi için ülkemizi daha da önemli kılmaktadır. Yine dağlık bir bölgede trekkingten dağcılığa, kamp karavandan yaban hayatı gözlemciliğine kadar pek çok turizm türüne olanak tanımaktadır. Hatta öyle ki ülkemiz de kısa mesafelerde görülen farklı turizm türleri sayesinde ilgi odağı olmaktadır. Geçmişten günümüze birçok medeniyete ev sahipliği yapan bu coğrafyada farklı kültür çeşitlilikleriyle tarihin kalıntılarına yolculuk yapmayı mümkün kılmıştır. Aynı zamanda kaybolmayan gelenek ve göreneklerini yerinde görme imkanı sağlamaktadır. Etnik farklılıkların oluşturduğu karma kültürü küçük bir alanda dahi görme fırsatı sağlamaktadır. Turizm coğrafyası bir bölgede var olan doğal güzelliklerin turizm anlayışı içerisinde bir destinasyona dönüştürülmesini ele almaktadır. Tüm bunların ışığında var olan coğrafi özelliklerimizi gelecek nesillere aktarmak, var olan doğal çekicilikleri korumak ve sürdürülebilirlik kavramına işlerlik kazandırmak günümüzde zorunlu hale gelmiştir. Pek çok yeni kavramın hayatımıza girdiği bu son dönemde citta slow kavramı da kendinden sıkça söz ettirmeye başlamıştır.

1.4. Yavaş (Sakin) Şehir

Yavaş şehir veya diğer bir ifade ile sakin şehir kavramı İtalyanca Citta (Şehir) ve İngilizce Slow (Yavaş) kelimelerinden oluşmuştur. “Yavaş şehir” son yıllarda literatüre giren ve ciddi kabul gören kavramlardan birisi olmuştur. Hızlı yaşadığını sanan insanoğlu kendini, doğayı kısaca dünyamızı hızla kirletmekte ve beraberinde pek çok sorunun ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Daha ilginç olanı ise bu sorunları doğuran yada doğmasına yol açan insanoğlu bu kez bu ortaya çıkan sorunlara karşı yeni çözüm öneriler getirmeye çalışmakta yeni arayışlara girmektedir. “Fast food” kültürüne karşı bir savaş olarak ortaya çıkan “Citta Slow” felsefesi 1990’lardan itibaren kabul görmüş benimsenmiştir. Bu süreçte Dünya’nın ve Türkiye’nin pek çok yerinde yavaş şehir hareketi kriterlerine uygun merkezler oluşturulmaya veya o kriterlere uygun hale getirilmeye çalışılmıştır.

Günümüzde 30 ülkede 208 üyeye ulaşan sakin şehir hareketi, ülkemizde 14’e ulaşmış durumdadır. Bazı kaynaklarda Yavaş şehir bazılarında sakin şehir olarak adlandırılan bu hareketinin en önemli hedeflerinden biri yaşanabilir şehirler yaratarak, buradaki yaşam kalitesini artırmaktır. Özellikle yerel ölçekte sosyal ekonomik ve kültürel açıdan sürdürülebilirliği sağlamaktır.

2. Materyal ve Yöntem

Bu bilimsel çalışmada öncelikle literatür taranması yapılmış, bugüne kadar yapılan çalışmalardan istifade edilmiştir. Çalışmada Dünya’da çok hızla gelişen Citta-Slow akımının Türkiye’deki durumu ve gelişiminin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla önce Dünya’daki daha sonra Türkiye’deki bu hareket çok yönlü olarak ve nitel araştırma yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Yürkiyede şuan kabul edilen 14 citta slow şehri genel hatlarıyla incelenmeye çalışılmıştır.

3. Bulgular ve Analiz

Çalışma konusunu oluşturan Citta slow (yavaş şehir) hareketi havası, suyu, toprağı temiz, yiyecekleri organik, yerel karakteristik mimarisi, doğası ve kültürel değerleri korunmuş, herkesin birbiriyle dost olduğu bir yaşam ortamına ulaşmak amacıyla başlatılmıştır. Yavaş şehir ile amaçlanan düzeye ulaşmak ve bunu sürdürebilmek için yoğun bir enerji harcanması gerekmektedir. Yavaş şehir hareketi küreselleşmenin tehdidi

altında olan yerel kültür ve değerleri korumak ve geliştirmek amacıyla oluşturulan bir kavram ve eylem biçimidir. Bu hareketin en önemli hedefi sürekli gelişmek, yöresel ekonomik hareketi geliştirmek ve karakteristik mimariyi ve kültürü korumaktır. Bunları gerçekleştirirken de; tarihsel kentsel öğeleri koruyacak, çanak antenleri, baz istasyonlarını merkezi sistemlerde toplayabilecek, telefon ve elektrik kablolarının yer altına alabilecek, havayı suyu kirleten etmenleri elimine edebilecek alternatif ve yenilenebilir enerji kaynakların kullanıldığı çöp toplamadan ilaçlamaya “özellikle çevre dostu” bugünün son teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanabilmektir (Hekimci, 2010).

“Sakin Şehir” (Cittaslow) hareketi, küreselleşmenin ortaya çıkardığı homojen mekânlardan biri olmak istemeyen, yerel kimliğini ve özelliklerini koruyarak dünya sahnesinde yer almak isteyen kasabaların ve şehirlerin katıldığı bir birlik olarak ortaya çıkmıştır (www.cittaslow.com).

Yavaş şehirlerde;

‘yöre halkı tarafından, yerel, doğa ve kültüre dayalı bir küçük ölçekli turizm faaliyeti’,

‘çevre koruması ve yerel halkı gözetten bir anlayış,

yerel halkın karar verme mekanizmalarında yer alması ve hatta sürdürülebilirlik’’ ilkeleri hâkimdir.

1999 yılında Greve in Chianti’nin belediye eski başkanı Paolo Saturnini’nin girişimleri sonucunda 4 küçük İtalyan kentinin (Orvieto, Greve in Chianti, Bra, Positano) bir araya gelmesiyle ortaya çıktı. İlk toplantıda bir Sakin Şehir’de bulunması gereken ana özellikler belirlendi ve kendilerini bir dizi prensibi izlemeye adadılar. Bunların basında daha sakın ve daha az kirli fiziksel çevrelerin oluşturulması; yerel estetik geleneklerin, yerel el sanatlarının ve yerel mutfağın korunması bulunuyordu. Ayrıca daha sağlıklı çevreler oluşturmak, vatandaşlarına daha iyi yaşam ortamları sunabilmek adına yönetsel çözümler aramada birbirlerinin deneyimlerini paylaşmayı, bu yönde alınan kararları uygulamada teknolojiyi en üst düzeyde kullanabilmeyi karara bağlamışlardı. Bir “Şehirler Birliği” olarak niteleyebileceğimiz bu hareketi hazırlayan asıl etken ve çıkış noktası yine İtalya’da, 1989 yılında İtalyan aşçıların öncülüğünde kendini gösteren International Slow Food Movement (Uluslararası Yavaş Beslenme Hareketi) olmuştur. Bu hareketin ortaya çıkmasındaki ilk kıvılcım ise, 1986 yılında Roma’nın (İtalya) simgesel meydanlarından birisi olan İspanyol Merdivenleri’nde (Piazza di Spagna) yapılan McDonalds açılışı esnasında Carlo Petrini önderliğindeki grup tarafından gerçekleştirilen bir protesto hareketiydi. Protestoculara göre yeni açılan bu mekân hem meydanın estetiğini bozuyor hem de İtalyan yemek kültürüne ve beslenme alışkanlığına büyük bir darbe vuruyordu. Dolayısıyla bu hareket sıradan bir tepki ve protesto hareketi değildi. McDonalds’ın yapmadığı, yapamadığı her şeyi yapma ve gerçekleştirme iddiasını ortaya koyuyordu. Taze, yerel, mevsimlik ürünleri vaat ediyordu. Geçmişten günümüze nakledilen yemek tarifleriyle pişirilmiş lezzetleri aile bireyleriyle, yakın dost ve çevreyle birlikte tadına vararak yemeyi savunuyordu (Sırım, 2012).

Zaman içerisinde bu yavaş hareketler daha da yaygınlaşarak farklı bir anlayış ortaya koymuştur. Dünyada bunun pek çok farklı türü mevcuttur.

A- Yavaş Yemek/Slow Food

B- Yavaş İşletmecilik

C- Yavaş Para

D- Yavaş Turizm

E- Yavaş Seyahat

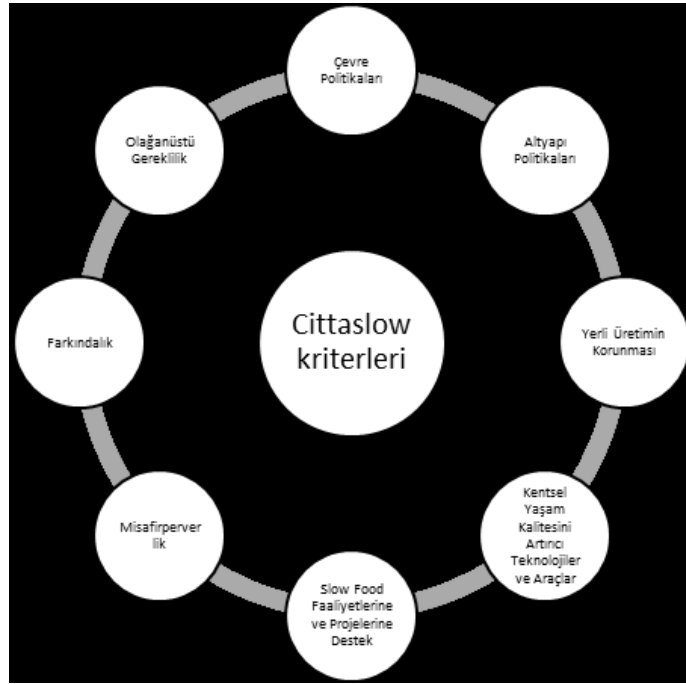
F- Yavaş Tasarım

G- Yavaş Eğitim/Yavaş Okul

H- Yavaş Trafik

Yavaş Şehir hareketi, küçük kentlerin geleneksel yapılarını, sıkı kuralları dikkatle uygulayarak korumaları gerektiğini savunmakta olup arabalar şehir merkezlerinden çıkarılmasını, insanlar sadece yerel ürünleri tüketmesini ve sürdürülebilir enerji kullanmasını savunmaktadır. Yavaş Şehirler, ekoloji ve sürdürülebilirlik alanında bilimin son buluşlarından da faydalanarak, Ortaçağ'dan ya da Rönesans Dönemi'nden kalma kentsel öğeleri korumaya çalışıyorlar. Yavaş Şehir bildirisi, gürültü kirliliğini ve trafiği kesmek, yeşil alanları ve yaya bölgelerini artırmak, yerel üretim yapan çiftçilerle bu ürünleri satan dükkan ve lokantaları desteklemek ve yerel estetik öğeleri korumak gibi, 50'den fazla taahhüt içeriyor. 1999 yılında İtalya'nın Greve in Chianti kentinde kurulan Cittaslow Birliği nüfusu 50.000 altında olan kentlerin üye olabildiği uluslararası bir belediyeler birliğidir. Birliğe üye olmak için birliğin belirlediği 74 farklı kriteri gerçekleştirmek için projeler geliştirmek ve uygulamak gerekmektedir. Kentlerin kriterler çerçevesinde yaptığı çalışmalar puanlanmakta ve bir kentin üye olması için 50 ve üzerinde puan alması gerekmektedir (www.cittaslowturkiye.org/#cittaslow).

Cittaslow kriterleri çevre politikaları, altyapı politikaları, yerli üretimin korunması, kentsel yaşam kalitesinin artırıcı teknolojik araçlar, slow food faaliyetlerine ve projelerine destek, misafirperverlik, farkındalık ve olağanüstü gereklilik olarak belirlenmiştir. (Şekil 1.)



Şekil 1. Cittaslow kriterleri

Türkiye’de Cittaslow

Türkiye’de Cittaslow hareketi Seferihisar’ın 28 Kasım 2009 tarihinde Cittaslow olmasıyla resmi olarak kurulmuştur. Türkiye’deki (2018 Eylül ayı itibariyle) Cittaslow şehirleri aşağıdaki gibidir; (Çizelge 1.)

Çizelge 1. Türkiye’nin Yavaş Şehirleri

Sıra No	Yavaş şehir adı	Nüfus (2017)	Yüzölçümü (km ²)	Coğrafi Bölge
1	Seferihisar (İzmir)	40.785	375	Ege
2	Akyaka, (Muğla)	2.815	-	Ege
3	Yenipazar (Aydın)	12.596	245	Ege
4	Gökçeada (Çanakkale)	8.769	282	Marmara
5	Taraklı (Sakarya)	6.849	292	Marmara
6	Perşembe (Ordu)	30.812	217	Karadeniz
7	Vize (Kırklareli)	27.358	1090	Marmara
8	Yalvaç (Isparta)	46.823	1402	Akdeniz
9	Halfeti (Şanlıurfa)	38.592	609	Güneydoğu
10	Şavşat (Artvin)	16.471	1316	Karadeniz
11	Uzundere (Erzurum)	7.598	505	Karadeniz
12	Göynük (Bolu)	15.184	1407	Karadeniz
13	Gerze (Sinop)	23.661	487	Karadeniz
14	Eğirdir (Isparta)	32.503	1315	Akdeniz

Türkiye’deki bu yavaş şehirleri tek tek incelemek yerine bu şehirleri genel olarak incelediğimizde karşımıza ilginç sonuçlar çıkmaktadır;

Deniz kenarında olan veya ilçe sınırlarından denize kıyısı olan yavaş şehirler; Seferihisar, Akyaka, Perşembe, Gerze, Vize, Gökçeada (ada).

Denizle bir bağlantısı olmayan yavaş şehirlerimiz: Yenipazar, Taraklı, Yalvaç, Halfeti, Şavşat, Uzundere, Göynük, Eğirdir

Bu 14 yavaş şehirden tek ada olan Gökçeada’dır. Dünyanın tek Cittaslow ada şehri olma unvanına sahiptir. Bir belde olduğu halde Akyaka yavaş şehir olarak kabul edilmiştir. Göl veya baraj gölü kenarında olan Eğirdir ve Halfeti, en yüksek ve en dağlık olanlar Uzundere ve Şavşat yavaş şehirleridir.

Nüfus itibariyle tüm yavaş şehirler 50.bin nüfusun altında bulunmaktadır. Nüfusu en fazla olan yavaş şehir Isparta’nın Yalvaç ilçesidir. 46.823 kişinin yaşadığı ilçe ilerleyen yıllarda nüfusu daha da arttığı zaman yavaş şehir olma özelliğini kayıp mı edecektir. Bu konuda nasıl bir süreç yürütülmesi gerektiğini yetkililer takip etmelidir. Bir ilçe bile olmayan Akyaka beldesinin nüfusu sadece 2.815 kişi olup bu nüfus yaz ve kış sezonlarına göre çok büyük dalgalanma göstermektedir.

Sakarya’nın Taraklı ilçesi 6.849 kişinin yaşadığı bir yavaş şehir olup nüfus itibariyle en düşük yavaş şehir olma özelliğine sahip idari bir bölgemizdir.

Coğrafi bölge olarak iç Anadolu ve doğu Anadolu bölgelerinde henüz yavaş şehir bulunmamaktadır. Her ne kadar Erzurum’un Uzundere ilçesi Doğu Anadolu Bölgesi’ndeymiş gibi bir izlenim yaratsa bile Uzundere Karadeniz bölgesi coğrafi sınırları içerisinde kalmaktadır.

Seferihisar: Türkiye’de bu işin öncülüğünü yapan, bu konuda ilk başvuruyu yapan ve ilk seçilen yavaş şehirdir. Deneyimli olması nedeniyle adaylık başvurusu yapmak isteyen diğer yerleşimlere destek olan bir şehir konumundadır. Ayrıca Cittaslow felsefesi içerisinde yürüttüğü pek çok proje sayesinde şehrin cehresi değişmiştir. Aslında idari olarak İzmir’e bağlı Seferihisar’da Cittaslow ruhu özellikle Sığacık bölgesinde çok da yoğun olarak hissedilmektedir. Seferihisar daha çok doğal güzellikleri sayesinde Cittaslow seçilmiş ve Cittaslow kriterlerinin yarından fazlasına sahiptir. Ayrıca Seferihisar üç bin yıllık tarihi bir geçmişe sahiptir.

Akyaka: Muğla'nın Ula ilçesine bağlı belde önemli bir turizm cazibe merkezidir. Akyaka 1988 yılında Çevre Koruma Alanı ilan edilmiştir. Beldenin dikkatli çekici özellikleri iki katlı cumbalı evlerinin ve tarihi dokusunun yanısıra gür ormanlık alanlardaki orman kampıyla müthiş deniz altı florasıyla ilgi odağıdır. Ayrıca Akdeniz fokları, su samurları, yılan balıkları, flamingolar ve leylekler turistler için bu yöreyi önemli kılmaktadır. Ege'nin gizli cennetlerinden bir olan Akyaka Gökova; bir tarafında Azmak Nehri, diğer yanında Gökova Körfezi ile yeşil ile mavinin adeta dans ettiği cennetten bir köşe olarak tarif edilmektedir. Mavi Yolculuk kavramının ortaya çıktığı yer olan Akyaka'nın tarihi, antik çağlara kadar uzanmaktadır.

Yenipazar: 2011 yılında Cittaslow ilan edilen ilçe, Aydın iline bağlı ve yörük kültürünün halen yaşatılmaya çalışıldığı önemli bir merkezdir. 4000 yıllık köklü bir tarihe sahip olan ilçede, Milli Mücadele Kahramanı Yörük Ali Efe'nin müze evi ile Orthosia Antik Kenti'ne ait kalıntılar ilçenin önemli ziyaret yerlerindedir. Yörenin doğal güzelliklerinin başında Çamlık Tepesi, Yel Değirmeni ve Piknik Yeri gelir. Kendine has pide çeşitleri gastronomi turizmi için önemlidir.

Gökçeada: Türkiye'nin en büyük ve en batısında bulunan ada, 2011 yılından beri dünyanın ilk ve tek sakin adası unvanına sahiptir. Ada hem önemli bir tarihi geçmişe sahip hem de kendine has ev yapıları, bozulmamış doğal yaşam alanları organik tarım alanlarından festivallerine gastronomi turizmine kadar pek çok turizm faaliyetini imkan tanımaktadır. Özellikle çok kültürlü etnik yapısı burayı daha özel kılan diğer bir çekiciliğidir. Adada yeryüzü Pazar kurma çalışmaları devam etmektedir. Ada kültürünü, bağıcılık ve şarapçılık meziyetlerini hala korumakla birlikte dibek kahvesi ile de meşhurdur.

Taraklı: İsmi şimşir tarak yapımından alan yavaş şehir, Sakarya'nın sakin ilçelerinden birisidir. Burayı özel kılan en önemli özellik Osmanlı ahşap mimarisinin en güzel örneklerine rastlamak mümkündür. Burada bulunan cumbalı Osmanlı evleri 100 ila 300 yıllık olup genelde 3 katlıdır. Bu yavaş şehirde kültür turizminden yamaç paraşütüne trekkingden botanik turizmine termal turizmden mağara turizmine pek çok ekoturizm çeşidini görmek mümkündür. Evliya Çelebi'nin "Seyahatname"sinde "bağları, tahta kaşık ve taraklarıyla hem meşhur hem mamur bir Osmanlı köyü" olarak nitelendirmektedir. Taraklı evleri, Hıdırlık Tepesi ve Taraklı Hisarının dışında camisi, tarihi hanı ve hamamının bulunduğu sokaklarıyla görülmeye değer yerlerin başında yer almaktadır.

Perşembe: Uzun zaman Roma ve Bizans hakimiyetinde kalan ve 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon İmparatorluğunu ortadan kaldırmasından sonra Osmanlı'nın hakimiyetine giren Ordu'nun Perşembe ilçesi Karedeniz kıyılarının en şirin ve güzel yerlerinden biridir. Tipik bir Karadeniz şehri olup mavi ve yeşilin kucaklaştığı ve yaylalarıyla ün salmış sakin bir yöredir. Kumsalları ve doğal plajlarıyla ünlü olan Perşembe gürültü ve görüntü kirliliğinden uzak haliyle yavaş şehirler arasındaki yerini almıştır. Egzotik ve doğal güzellikleri, fındığı ve balıkçılığıyla ünlü Perşembe Karadeniz Sahilinin en önemli merkezlerinden biridir. 2012 yılında listeye giren ilçe doğal limanı, su altı mağaraları, Hoynat adası, şelaleleri, diğer doğal güzellikleri ve geleneksel yemek lezzetleriyle dikkati çekmektedir.

Vize: Kırklareli'nin hem doğal hem de kültürel zenginlikleriyle dikkati çeken bir ilçesidir. İki eski başkent İstanbul ve Edirne'nin arasında yer almaktadır. İstanbul'a 1,5 saat mesafede (138 km) henüz keşfedilmemiş bir coğrafyadır. Çok eski bir tarihi geçmişe sahip olan Vize; İstanbul gibi bir metropole bu kadar yakın olmasına rağmen bozulmadan günümüze ulaşmış ender yerleşim yerlerinden biridir.

Yalvaç: Yalvaç sahip olduğu çok eski geçmişi ve kültürel özellikleriyle zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Antiocheia in Psidia (Antik Kent) Anadolu'da kurulan antik kentler arasında oynadığı önemli roller ve eşsiz yapılarıyla ayrı bir önem taşımaktadır. Isparta ilinin en büyük ilçesidir. Kent, en parlak dönemini Roma egemenliğinde yaşamış ve bu dönemde yoğun imar faaliyetleri görülür. Augustus döneminde (İ.Ö 27-İ.S. 14) Psidia Bölgesinde 8 koloni kurulmuş, ancak konumu nedeniyle yalnızca

Antiokheia'ya "Colonia Caesareia", yani Sezar'ın şehri ünvanı verilmiştir. Yine bu dönemde kent, hakim olduğu Psidia Bölgesinde, başkent konumuna yükselen önemli bir Roma kolonisi haline gelmiştir. Bu şehir aynı zamanda inanç turizmi bakımından da önemlidir. Kentin önemini fark eden Aziz Paulus, İ.S. 46 ve 62 yılları arasında Antiokheia'ya üç kez gelerek, Hristiyanlığın temellerini burada atmış ve dünyaya buradan yaymaya başlamıştır. Özellikle İ.S. 4. Yüzyılın başlarında Hristiyanlığın serbest bırakılmasıyla Bizans döneminde de önemini dini bir merkez olarak sürdürmüştür.

Halfeti: Halfeti Şanlıurfa ilinin bir ilçesidir. Halfeti birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, tarihi değerlere sahip olan küçük sakin bir ilçedir. 2000 yılında yapılan Birecik Barajı sonucunda ilçenin 3/5 kısmı sular altında kalmıştır. 2/5' lik kısım için yeni yerleşim yerleri oluşturulmuştur. Son yıllarda film sektörünün önemli bir cazibe merkezi durumundadır.

Şavşat: Artvin iline bağlı ilçe Karadeniz Bölgesi'nin önemli bir yerleşim merkezidir. Topografik özellikler bakımından muhteşem olan ilçe, etrafı 3 bin metreyi aşan dağ sıralarıyla çevrili olup dar ve derin vadilerin arasında yer almaktadır. Özellikle birçok endemik türleri de barındıran oldukça zengin bir bitki çeşitliliğine sahip olan ilçe 2015 yılında Cittaslow ilan edilmiştir. Urartu, Kimer, Roma, Saka, Sasanilere ait tarihin kültürel izlerinin yaygınlıkla görüldüğü Şavşat ilçesi, geleneksel evleri, yayları, gölleriyle de önemli tarihi ve doğal turizm potansiyeline sahiptir. Akarsu bakımından zengin olan ilçede çok sayıda buzul gölü de bulunmaktadır. Alabalık üretiminin yapıldığı Karagöl ve Meşeli Köyü orman içi mevkiinde bulunan milli parklar yöresinin turistik mekanları arasındadır.

Uzundere: Erzurum'un bir ilçesi olan Uzundere coğrafi olarak Karadeniz Bölgesi'nde bulunmaktadır. Türkiye'nin en yüksek yerleşimlerinden biri olan Uzundere aynı zamanda Türkiye'nin en yüksek şelalesi olan Tortum şelalesi, yelken, rafting ve kano gibi su sporlarının çayları, Öşkvank Manastırı gibi değerlere sahiptir. Dünyanın en zengin biyolojik zenginliğe sahip bölgelerinden biri olan Kafkasya Ekolojik Bölgesi'nin batı ucunda ve Çoruh Vadisi'nde yer alan Uzundere'de birçok endemik bitki, memeli, kuş ve kelebek cinsini görmek mümkündür. 2016 yılında listeye girmiştir.

Göynük: Bolu iline bağlı olan, mevcut durumu ile tarihî dokusu bozulmamış, ender rastlanan Osmanlı kasabalarından birisi olan Göynük; "şeker fasulyesi, uğut marmelatı, tokalı örtüleri ve tahta oyma eserleri" ile Sit Alanı ilan edilen ünlü bir ilçedir. En eskisi yaklaşık 700 yıllık tarihi eser niteliğindeki konut, işyeri, hamam, türbe, hazire, tarihî çınar ağaçları gibi antik değerlerle süslü olan Göynük'te bu eserler halen işlevlerini sürdürmektedir. Bu varlıklarıyla yaşayan bir tarih olan ilçede kültürel değerler ve gelenekler, giyim kuşam, yöresel folklor, yöresel mutfak kültürü ve sosyal ilişkiler orijinallliğini koruyarak yaşatılmaktadır.

Gerze: Sinop'a bağlı olan Gerze sahip olduğu doğal güzellikleri ve kent dokusu ile tarihi ve kültürel mirasını koruyarak sürdürülebilir kılmayı başarabilen, denize kadar uzanan çam ormanları ve doğal plajlarıyla da ünlü bir yavaş şehirdir. 1956 yılında yaşanan büyük yangından sonra, Gerze'de yapılan düzenli, planlı ve güllerle dolu bahçeleri olan şirin yangın evleri ilçeye gelenlerin beğenisini kazanmaktadır. Ayrıca ilçedeki Gerze Feneri, Yakup Ağa Konağı da ilgi çekmektedir.

Eğirdir: Kendi ismini verdiği göl kenarında bulunan Eğirdir aynı il içerisindeki ikinci yavaş şehir olma özelliğine de sahiptir. Isparta iline bağlı Eğirdir; Bizans, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerine ev sahipliği yapmıştır. MÖ 4.Yüzyıldan kalan Eğirdir Kalesi ile 13. Yüzyıldan gelen Hızır Bey Camii ve Dünderbey Medresesi gibi tarihi ve kültürel değerlere de sahiptir. Bunların yanı sıra Eğirdir halkı tarafından Atatürk'e verilen Can Adası, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Dağ Komando Okulu, ender rastlanan Kasnak Meşesi ve Sığıla Ormanları, Türkiye'nin en önde gelen Kemik Hastalıkları Hastanesi, elması ve sadece Eğirdir'de görülen Apollon Kelebeği ile tarih ve doğa zengini olan bir şehirdir.

Görüldüğü gibi yukarıda kısaca özellikleri belirtilmiş olan yavaş şehirlerimiz citta slow kriterlerine uygun olan merkezlerdir. Bu yavaş şehirlerle ilgili tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve cazibe merkezlerine dönüşmesi durumunda zamanla diğer yerleşim yerleri için de örnek teşkil edecek ve ülkemizdeki yavaş şehir sayısı artacaktır.

Son yıllarda yavaş şehir başvuruları artmış olup şuan başvuru sürecinde olan yerleşim merkezleri şunlardır: sinop il merkezi, Ahlat, Adilcevaz, Mudurnu, Ağın, Kemaliye, Ortaca, Köyceğiz, Gündül, Palu, Zile Arapgir, Küçükkuşu, Ayvacık, Tirebolu, Ermenek, Gürpınar, Oğuzeli, Erkilet, Çaycuma, Ulus, Sındırgı, Şebinkarahisar, Gülnar ve Gümüşhacıköy'dür.

4. Sonuç

“Yavaş şehir” kavramının çok eski bir geçmişi olmamakla birlikte turizm coğrafyası literatüründe yerini almış ve turizmciler kadar coğrafyacıların da ilgisini çeker hale gelmiştir. Çünkü yavaş şehir kavramındaki en önemli unsurlardan biri doğal ve kültürel değerlerin korunmasına dayanmaktadır. Bu değerler haliyle turistler için önemli bir cazibe alanı oluşturmaktadır. Turizmde benimsenen sürdürülebilirlik kavramı; turizm kaynaklarının ve değerlerinin tüketilmeden, kirletilmeden, sahip olduğu en doğal yapısıyla gelecekte de kullanılmasını sağlayacak şekilde korunması ve düzenlenmesini ifade etmektedir.

Yavaş şehirlerde; “yöre halkı tarafından, yerel, doğa ve kültüre dayalı bir küçük ölçekli turizm faaliyeti”, “çevre koruması ve yerel halkı gözetilen bir anlayış, yerel halkın karar verme mekanizmalarında yer alması ve hatta sürdürülebilirlik” ilkeleri hâkimdir. Dolayısıyla bu turizm şekli diğerlerinden bağımsız ancak onları kapsayıcı bir şekilde ele alınmalıdır.

Turizm coğrafyasında yeni bir turizm faaliyeti olarak yer alan ‘yavaş şehirler’ aslında yerel kalkınma modeli olma özelliğiyle giderek önem kazanmaya başlamışlardır. Bu hareketin veya turizmin yaygınlaşmasıyla, Türkiye’deki birçok bölge doğal, tarihi ve kültürel zenginliğini ortaya çıkarma fırsatı yakalamıştır. Böyle bir ayrıcalığa sahip olan bu yerleşmelerin, sadece ekosistemleri korunmakla kalmaz, bu alanlar aynı zamanda uluslararası önemli turistik yerleşmelere dönüşebilirler. Tamamen tüketim odaklı bir yaşam felsefesinin hakim olduğu günümüzde bu hızlı tüketim çılgınlığı insanlara mutluluk ve huzur getirmediği için, insanların farklı yaşam biçimleri aramalarına ve sonuçta Yavaş Şehir (Cittaslow) hareketinin başlamasına neden olmuştur. Cittaslow felsefesi yaşamın, yaşamaktan zevk alınacak bir hızda yaşanmasını savunmaktadır.

Dünya nüfusunun hızla yaşlanması ve insanların daha sakin bir yaşam sürmek istemeleri bu tür merkezleri daha çekici hale getirecektir. Turizm planlaması ise arzı oluşturan kaynakların ve bunlara olan potansiyel talebin değerlendirilmesini gerektirir. Planlamada önemli olan planın bir coğrafi kapsam içine alınması ve ulusal kalkınma planıyla bütünleştirilmesidir. Turistik mekânın ölçeği ne olursa olsun, dikkatli bir planlama gereklidir.

Turizm coğrafyasında artık sıkça kullanılmaya başlayan *yavaş turizm* ve dolayısıyla *yavaş şehir* kavramları öncelikle iyi algılanmalıdır. Bu şehirler turizm işletmecilerin aç gözlülüğüne kurban edilmemeli, bu şehirlerle ilgili master eylem planları hazırlanmalıdır. Bu şehirlerin kısa, orta ve uzun vadeli planlamaları mekânsal planlaması da dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu planlar çok daha detaylı, interdisipliner yaklaşımlı ve yerel/bölgesel/ulusal ölçekli ve sürdürülebilir turizm politikalarına uygun olmalıdır.

Yavaş şehirler ve yavaş turizm; Sürdürülebilir turizmin en iyi uygulanabildiği alanlardır. Daha sağlıklı yaşam çevreleri oluşturmakla birlikte yavaş şehirlerle birçok tarihi ve kültürel zenginliğe sahip olan alanlar tespit edilerek koruma altına alınabilmelerini sağlamaktadır. Yerel ve asli kimliği ortaya koyan bu turizm

alanları zamanla uluslararası önem kazanırlar. Yerel ekonomiyi geliştiren kentsel gelişim stratejilerinin oluşmasına imkân tanırırlar. Çevreye duyarlı kalkınma stratejilerini teşvik ederler (Ünal, 2016).

Yavaş şehirlerle ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar çok sınırlı sayıdadır. İlk etapta bu alanlarla ilgili araştırmaların hızla artırılması sağlanmalıdır. Ancak yapılacak araştırmaların dikkate alınması ve önemsenmesi için; Cittaslow Türkiye ile Kültür ve Turizm Bakanlığı bağlantılı projelere ağırlık verilmelidir. Öncelikle şu ana kadar seçilmiş yavaş şehirlerin mekân analizi yapılmalı ve Türkiye’nin yavaş şehirleri adı altında potansiyeli olan diğer şehirler tespit edilmeli ve yavaş şehirler potansiyeli haritası çıkartılmalıdır. Bu şehirler için Türkiye’de pek yaygın olmasa da “Turizmde Taşıma Kapasitesi” çalışmaları yapılmalıdır. Turizmin kâr boyutu çok ön plana çıkarılmadan, bu şehirlere büyük turist kabilelerinin girişine dolayısıyla kitle turizmine izin verilmemelidir.

Referanslar

- Çoşar, Y., & Hepkon, F., (2014). Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 25, Sayı 2, Güz: 226 – 240,
- Doğanay, H., & Zaman, S., (2013), *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Pegem Akademi.
- Ergüven, M., H.,(2011). Cittaslow – Yaşamaya Değer Şehirlerin Uluslararası Birliği: Vize Örneği, *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi* Cilt 3, Sayı 2, 2011 ISSN: 1309 –8039 (Online)
- Gilman, R. (1992). *Sustainability By Robert Gilman from the 1992 UIA/AIA Call for sustainable community solutions*. 16 Mart 2003, <http://www.context.org>.
- Hekimci, F., (2014). Sürdürülebilir Bir Yerel Kalkınma Modeli: “Yavaş Şehirler” ve Ekoturizm. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*, T.C. Bilim Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı Verimlilik Genel Müdürlüğü, Haziran 2014, Ankara. (erişim; 17.05.2016. <https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/content/kunye/24>)
- Karadeniz, C.,B., (2014) Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Sakin Şehir Perşembe. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* . Cilt: 7, Sayı: 29 www.sosyalarastirmalar.com. Issn: 1307-9581
- Keskin, E. B., (2012). “Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler. (Cittaslow)”*Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, Cilt:8, Sayı:1, s. 81
- Muscoe, M. (1995). A sustainable community profile. *Places*, 9 (3), 4.
- Özgüç, N.,(2003). *Turizm Coğrafyası, Özellikler ve Bölgeler*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Sezgin M. Dinç A. (2011). Turistik Destinasyon Pazarlamasında Stratejik Bir Yaklaşım “Yavaş Şehir” I. Uluslararası IV. Ulusal Eğirdir Turizm Sempozyumu, “Turizmde yeni ufuklar bildiri kitabı, 1-4 Aralık 2011, Eğirdir, Isparta
- Sırım, V.,(2012). Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak “Sakin Şehir” Hareketi ve Türkiye’ nin Potansiyeli. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* Sayı:1, No.4, 2012, s.119-131.
- Soykan, F., (2000). *Turizm Coğrafyası ve Turizm Planlaması*. Ege Coğrafya Dergisi, 11, s.39- 55.
- Ünal Ç. (2016). *Turizm Coğrafyasında Yeni Kavramlar “Yavaş Şehirler ve Yavaş Turizm” Doğu Coğrafya Dergisi*,:36, 13-28. Erzurum.
- <http://cittaslowturkiye.org/#cittaslow>
- https://www.harita.gov.tr/images/urun/il_ilce_alanlari.pdf